

Focus op FAIR

Open Science optimaal faciliteren: dat is waar DANS zich de komende jaren op richt. Ook NWO en KNAW zien een grote rol voor DANS als hét nationale expertisecentrum en repository voor researchdata. Henk Wals, sinds april 2020 directeur van DANS, licht toe.

Henk Wals
Henk Wals is sociaaleconomisch historicus. Hij studeerde en promoveerde aan de Universiteit van Amsterdam. Wals was eerder directeur van het Huygens ING en het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, ook KNAW-instituten. Sinds april 2020 is hij directeur DANS.

Je komt zelf uit de onderzoeksweld, eerder was je directeur van twee andere KNAW-instituten. Hoe kijk jij naar DANS?

“Doordat ik uit het onderzoek kom, kijk ik vooral naar de diensten van DANS vanuit dat perspectief. Dat is deels ook waarom KNAW en NWO mij als directeur hebben gevraagd; ze willen graag borgen dat datadiensten vanuit het onderzoeksbelang worden gerund. In de Portfolio-analyse van 2018 waren vragen gerezen over DANS: hoort het instituut wel thuis in het portfolio van nationale onderzoeksinstituten? De uitkomst is “nee”. DANS is nu eenmaal geen onderzoeksinstituut. Maar dat betekent nog niet dat het geen instituut van KNAW en NWO kan zijn. De afgelopen twee jaar was daarover wat verwarring, maar nu is dat duidelijk. KNAW en NWO vinden dat DANS in het Open Science-onderzoeksbestel een belangrijke rol vervult.”

“Wat mij vooral trof bij DANS is de rijkdom aan expertise. Die is gebaseerd op tientallen Europese projecten waaraan DANS bijdraagt en op 15 jaar praktijkervaring als datarepository. De medewerkers zijn inhoudelijk goed, gemotiveerd en betrokken bij het instituut. Ik vind dat belangrijk. Net als binnen onderzoek is bij datadiensten *human capital* bepalend voor de kwaliteit. Dat is een geweldige basis. Bovendien is DANS groot en heeft het slagkracht. De meeste repositories tellen niet meer dan pakweg tien medewerkers en enkele duizenden datasets, DANS heeft 60 medewerkers en ruim 150.000 datasets.”

Geen vuiltje aan de lucht dus?

“Nou, ik zag ook wel uitdagingen na gesprekken met alle medewerkers en een aantal buitenstaanders. Zo heeft DANS het laatste decennium veel taken naar zich toegetrokken en allerlei initiatieven gelanceerd. Prachtig, maar dit zorgde ook voor vervaging van de missie en het profiel. Het was niet voor iedereen even duidelijk waar DANS precies voor stond.”

“Verder manifesteerde zich binnen de datadiensten van DANS de wet van de remmende voorsprong. EASY was in 2008 wereldwijd het neusje van de zalm, maar de ontwikkelingen hebben sindsdien niet stilgestaan en veel onderzoekers hebben meer nodig dan wat DANS op dit moment te bieden heeft. Daarbij kreeg ik de indruk dat DANS internationaal gerespecteerd en succesvol is, maar nationaal zijn licht toch

wel wat onder de korenmaat gestoken heeft. Als grote speler hadden we meer kunnen betekenen in de opbouw en het samenbrengen van het datalandschap. Nederland hoort in de internationale research-datawereld nog bij de top, mede dankzij DANS trouwens, maar als we daar willen blijven, zullen we met z'n allen een tandje moeten bijzetten.”

Wat was jouw conclusie?

“Dat DANS moet focussen. Een eenduidige missie en besluiten wat niet meer te doen. Dat het neerzetten van een nieuwe technische omgeving absolute prioriteit heeft. Een team software engineers is hier voor vrijgemaakt, zij leveren over een paar maanden al eerste releases op. En ten slotte dat we onszelf in de aanbieding moesten doen om op nationaal niveau te helpen de uitdaging aan te gaan.”

Wat gaat DANS dan niet meer doen, de komende periode?

“We stoppen met eigen academisch onderzoek. Voor DANS zijn wetenschappelijke publicaties geen outputcriterium meer. We stoppen ook met de subsidies voor kleine dataprojecten, onze deelname aan het wetenschappelijke Research Data Journal dragen we over aan uitgever Brill. En zo zijn er nog wat andere, kleinere activiteiten die min of meer aan de zijlijn plaatsvinden. We gaan er ook vanuit dat NARCIS, onze dienst voor onderzoeksinformatie, overbodig gaat worden door nieuwe initiatieven elders. Dit alles zorgt ervoor dat we ons kunnen concentreren op het *state of the art* maken en houden van researchdatadiensten.”

“Een netwerk waarin partijen op gelijke voet samenwerken, heeft in de Nederlandse situatie naar mijn idee de grootse kans van slagen”

In het programma 2021-2025 staat dat DANS het datalandschap gaat monitoren. Wat bedoel je daarmee?

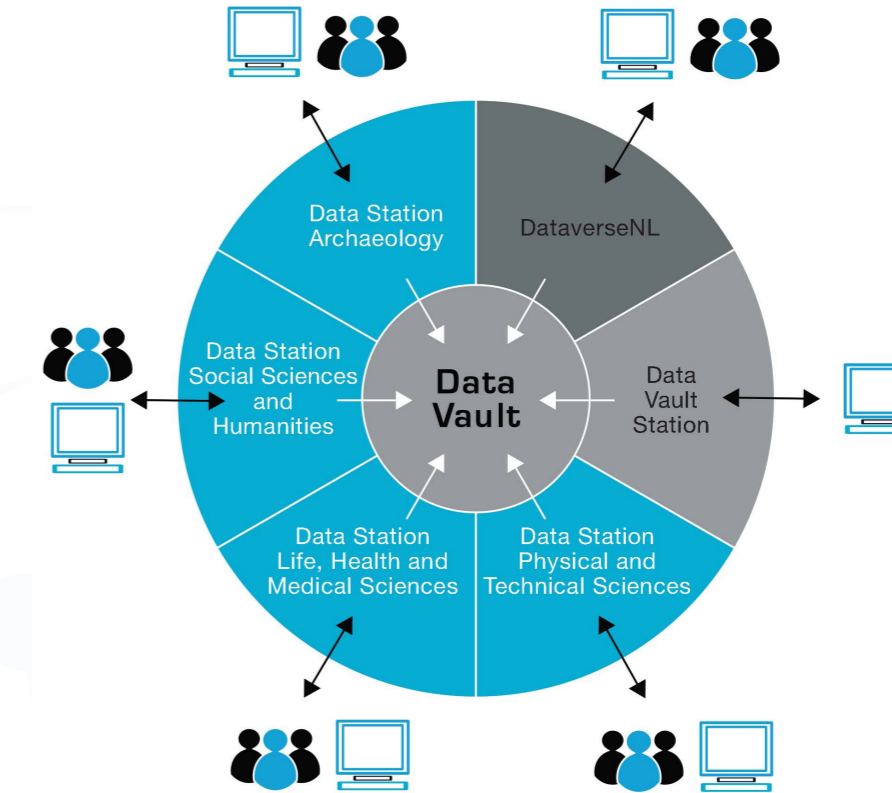
“We hebben harde gegevens nodig voor eigen gebruik, voor strategische doeleinden. Daarvoor wil je niet afhankelijk zijn van natte-vinger-werk, impressies of het zoveelste ad-hoc rapport op basis van een paar interviews. Ik vind kortom dat DANS meer *business intelligence* nodig heeft. Daar gaan we nu een paar researchers op zetten. Dit soort informatie kan ook gebruikt worden om gezamenlijk beleid te ontwikkelen over ons datalandschap. Want fundamentele gegevens ontbreken op dit moment. Dat merk ik aan discussies, mensen redeneren vooral vanuit hun eigen praktijk in hun eigen wetenschapsdomein. Er mist een gemeenschappelijk kennisfundament. Hoeveel datasets uit welk domein liggen in welk repository? Hoe groot zijn deze

in bytes? Hoe is het gesteld met de kwaliteit, zijn ze gecureerd? Welke standaarden worden door wie gebruikt? Welk percentage van de totale onderzoeksdataproductie is FAIR beschikbaar? Wat is de mate van hergebruik en welke trends zien we daarin? Hoe veilig en permanent is de data opgeslagen? We weten het niet of slaan er een slag naar. DANS wil de verzamelde kennis beschikbaar stellen aan geïnteresseerden.”

Het nieuwe programma van DANS gaat uit van de vraag wat het Nederlandse datalandschap nodig heeft om succesvol te zijn. Wat is dat?

“Onderzoekers moeten opgeleid worden in het omgaan met data, beter ondersteund worden door data stewards, waardering en erkenning krijgen voor het vormen en deponeren van FAIR datasets, tijd en budget voor researchdatamanagement krijgen. Wat ik dan nog niet genoemd heb, is juridische ondersteuning als het gaat om privacywetgeving. Veel universitaire juristen en Data Protecting Officers lijken vooral ingesteld op risico-uitsluiting, terwijl ze onderzoekers juist zouden moeten helpen hun onderzoek wél voor elkaar krijgen.”

“Het bij elkaar brengen van data en computing is de tweede uitdaging. Data moeten permanent vindbaar en toegankelijk zijn. Metadatering, standaarden, structuur en kwaliteit moeten het mogelijk maken data te koppelen met andere datasets, ook als deze uit andere wetenschapsdomeinen afkomstig zijn. En de algoritmes om te analyseren moeten naar de data worden gebracht in plaats van omgekeerd. Dat kan leiden tot gedistribueerde analyse, waarbij subsets van data worden verwerkt en later bijeengebracht. Om daar een soepel werkend geheel van te maken, is afstemming, samenwerking en coördinatie nodig.”

Hoe krijgen we dat voor elkaar?

“Dat is de grote vraag. In de landschapsanalyse van het Nationaal Platform Open Science (NPOS) wordt de structuur van het landschap als een hinderpaal geschetst, met woordkeuzen als ‘fragmentatie’ en ‘versnippering’. Ik gebruik zelf liever het woord ‘diversiteit’ en zou deze juist willen omarmen. Het punt is namelijk dat domeinen en daarbinnen soms ook disciplines enorm uiteenlopen voor wat betreft datasoorten, methodieken en behoeften. Datadiensten zijn ontstaan uit onderzoekspraktijken en staan daar dichtbij. Ik denk dat dit in principe goed en efficiënt is.”

“Waar het op aan komt, is een netwerkstructuur scheppen waarin afspraken gemaakt kunnen worden waaraan iedereen zich committeert. En zo ingewikkeld is het landschap nu ook weer niet. Je kunt het opdelen in drie niveaus:

dat van de lokale Digital Competence Centers (DCC's) waar data stewards de eerstelijns ondersteuning leveren; dat van de thematische DCC's, waaronder de discipline-gerichte repositories; en tot slot de grote, generieke nationale organisaties als DANS, het eScience Center en SURF, die complementaire diensten leveren.”

“Als deze laatste drie partijen afstemmen en hun krachten bundelen, kunnen ze een initiërende, katalyserende en faciliterende rol spelen in het netwerk. Daarover leggen ze dan verantwoording af aan het NPOS-bestuur. Een netwerk waarin partijen op gelijke voet samenwerken, heeft in de Nederlandse situatie naar mijn idee de grootse kans van slagen. Zeker als je het eens bent over de doelen, en daarover hoeft geen al te groot verschil van mening te zijn. Ik verwijs altijd graag naar de structuur van het Netwerk Digitaal Erfgoed, waarin ik tot mijn komst naar

DANS

DANS is het nationale expertisecentrum en repository voor research data. DANS helpt onderzoekers hun data beschikbaar te maken voor hergebruik. Zo kunnen wetenschappers de data inzetten voor nieuw onderzoek en is gepubliceerd onderzoek controleerbaar en herhaalbaar. Met meer dan 150.000 datasets en zestig medewerkers behoort DANS tot de meest vooraanstaande repositories van Europa.

Data Archiving and Networked Services
DANS

DANS in het bestuur zat. Hoewel de erfgoedwereld een stuk groter en nóg diverser is dan het datalandschap, wordt daar heel succesvol samengewerkt in een netwerk.”

En de rol van DANS?

“De rol van DANS is simpelweg het bevorderen van de FAIRification van onderzoeksdata. Als expertisecentrum, als repository dat open staat voor alle onderzoeks domeinen en mogelijk als netwerkfacilitator, vanuit het perspectief van de onderzoeker. We komen tenslotte zelf ook voort uit het onderzoek. Daarom voelen we ons goed thuis bij KNAW en NWO. Dat zijn beide organisaties die voor honderd procent bestuurd worden door universitaire onderzoekers. Die redeneren vanuit het algemeen wetenschappelijk belang en houden ons scherp.”

www.dans.knaw.nl